

УДК 271.2-726.2(477.83/.86)"17"Атанасій:929.52.7.031

Ігор СКОЧИЛЯС
(Львів)АТАНАСІЙ (ШЕПТИЦЬКИЙ, 1723–1779),
КАНІВСЬКИЙ АРХИМАНДРИТ І ПЕРЕМИШЛЬСЬКИЙ УНІЙНИЙ ЄПИСКОП

Атанасій (світське ім'я – Андрій) Шептицький (26 листопада 1723 – † 8 червня 1779), архимандрит канівський (1753–1762) та унійний єпископ перемишльський (1762–1779). За даними “*Annuario Pontificio*” (1767), народився 26 листопада 1723 р.¹ у родині Стефана Шептицького гербу Шептиць в околицях Самбора. Використовував родовий шляхетський герб Побог (інша його назва – Шептиці) та особовий єпископський герб, зображений на звороті титульного аркуша панегірика “*Via protrita ampliata Athanasio Szeptycki aperta*” 1763 р.² У молодому віці вступив до Василіанського чину (1740 р.), ставши послушником Унівської Святоуспенської лаври (в 40 км від Львова)³. 4 березня 1744 р. отримав з рук київського митрополита і львівського владики Атанасія (Шептицького, 1715–1746) дияконські свячення⁴. На прохання генерального прокуратора оо. василіан у Римі Атанасія (Чарковського), Урбанська колегія Конгрегації поширення віри прийняла “отця Атанасія Шептицького з Руської провінції, племінника Преосвященного митрополита” на богословські студії 16 листопада 1745 р.⁵, охарактеризувавши його як “юнака великих талантів” (“*giovane di buon talento*”)⁶. У папській колегії навчався протягом трьох років, однак не завершив повного курсу теології. 17 березня 1748 р. з власної ініціативи⁷ рукоположений на священника в римській церкві Свв. Сергія і Вакха (“Мадонна Дель Пасколо”) архієпископом Скіро (Schirò)⁸. Найправдоподібніше, влітку 1748 р. повернувся на батьківщину⁹. Спочатку був зачислений до Литовської (Святотроїцької) провінції оо. василіан, але невдовзі переведений у Руську (Покровську) провінцію. З листа Атанасія (Шептицького) до Конгрегації поширення віри від 13 березня 1750 р.¹⁰ дізнаємося, що протягом останнього року він виконував обов'язки священника-проповідника при Успенській ставропігійській церкві у Львові та брав участь у василіанських місіях на “волоському кордоні” (“*ad confinia Valachiae*”). Згодом Атанасій став аудитором Львівської генеральної консисторії (згадка від 24 грудня 1751 р.: “*causarum curiae Episcopalis Leopoliensis auditor*”¹¹) та увійшов до близького оточення єпископа Лева (Шептицького, 1748–1779) на Святоюрському владичому дворі.

Єпископський герб Атанасія (Шептицького) на звороті титульного аркуша панегірика “*Via protrita ampliata Athanasio Szeptycki aperta*” (Почаїв, 1763 р.)

Наприкінці 1751 – на початку 1752 р. новий протоархимандрит Василіанського чину Іраклій (Лісанський, 1751–1759), за згодою Апостольського престолу, запропонував обрати Атанасія (Шептицького) настоятелем Канівського монастиря на Правобережній Україні¹². У зв'язку з цим Римська курія надала Шептицькому відповідні диспензи¹³, після чого генеральний офіціал Київської митрополії, холмський єпископ Феліціан (Володкович) номінував його у 1753 р. канівським архимандритом¹⁴. На Берестейській капітулі 1759 р. обраний провінціалом Покровської (Руської) провінції Василіанського чину, що охоплювала унійні монастирі в межах Корони Польської¹⁵. Обіймаючи цей уряд до 1761 р. включно, Атанасій здійснив низку практичних заходів з підвищення дисципліни серед ченців та

врегулював правовий статус низки василіанських монастирів¹⁶. Зокрема, у порозумінні з віленським воєводою і великим гетьманом литовським (у 1744–1762 рр.) князем Міхалом Казимиром Радзивилом, він приєднав у 1760 р. до Жовківської архимандрії Бесідський монастир¹⁷.

У зв'язку зі смертю унійного владика Онуфрія (Шумлянського, 1746–1762), король Август III 8 травня 1762 р. видав у Варшаві привілей про призначення новим перемишльським єпископом Атанасія (Шептицького)¹⁸. 8 вересня того ж року відбулася його хіротонія, здійснена київським митрополитом Феліціаном (Володковичем, 1762–1778). Про свій вступ на владичий престол Шептицький повідомив українське духовенство і вірних пастирським посланням від 6 листопада 1762 р.¹⁹, а також надіслав вдячного листа (27 січня 1763 р.) Римській курії, прохаючи в Святішого Отця благословення свого пастирського служіння на єпископському престолі²⁰. Очевидно, наприкінці 1762 – на початку 1763 р. відбулася й урочиста інтронізація Атанасія (Шептицького) на катедру Різдва св. Йоана Хрестителя. З цієї нагоди єзуїти з Перемишльського дому й колегії Товариства Ісуса влаштували публічний богословський диспут, опубліковані тези якого (1763 р.) були присвячені Атанасієві²¹. Головну роль в обранні Шептицького єпископом відіграв Феліціан (Володкович). Підтримав його кандидатуру й Папський престол, адже Атанасій виявився єдиним у XVIII ст. перемишльським владикою, який навчався у Римі та мав систематичну богословську освіту²².

Згідно з реляцією, укладеною Атанасієм (Шептицьким) у 1772 р. на вимогу варшавського нунція Джузеппе Гарампі (*Relatio status diocesis Premislensis r. gr. Josepho Garampi... nuntio Apostolico in Regno Poloniae die 23 m. Novembris a. 1772 Varsaviae data*), під його юрисдикцією перебували 535000 вірних-уніатів (переважно українців), 1252 (за іншими даними – 1253 або 1258) парафії, 21 філіальна церква, дві каплиці, 9 чоловічих і 3 жіночих монастирів. Адміністративно Перемишльська єпархія тоді поділялася на 32 (за іншими даними – на 31) деканати, що розташовувалися на території Перемишльської, Сяноцької й окремих районів Львівської земель Руського воєводства, Любачівського повіту Белзького воєводства, Сandomирської землі Сandomирського воєводства та Біцького і Сандецького повітів Краківського воєводства (23600 км кв.)²³. Внаслідок першого поділу Речі Посполитої 1772 р., у складі Перемишльської єпархії опинилися 374 церкви в 17 деканатах сусіднього Холмсько-Белзького владичтва. Ще раніше, в 1769 р., австрійські війська захопили район Спішу з п'ятьма унійними парафіями єпархії та передали їх Мукачівській катедрі²⁴.

У перше “річпосполитське” десятиліття пастирства Атанасій (Шептицький) загалом наслідував політику свого попередника на владичому престолі. Вона була зорієнтована на зміцнення організаційних структур Перемишльської єпархії, дисциплінування й правовий захист парафіяльного клиру, поглиблену християнізацію місцевої унійної спільноти та підтримання сталих зв'язків з Римським Апостольським престолом, київським митрополитом й іншими єрархами Руської Католицької церкви та співпрацю з тогочасними політичними елітами Речі Посполитої. Так, Атанасій (Шептицький) за дорученням митрополита Володковича представляв Київську митрополію на урочистій коронації Станіслава-Августа Понятовського у Варшаві в листопаді 1764 р. 1 серпня того ж року він взяв участь у з'їзді (конференції) унійного єпископату у Володимирі-Волинському, який звернувся до сейму Речі Посполитої з проханням відхилити вже прийняту конституцію “*O porowiczach*”, що відносила синів українських священників до категорії селян. Шептицький також був присутнім на наступних зустрічах руських владик 1767 р. у Кристинополі (де обговорювалися заходи щодо підтримки унії) та 16 липня 1769 р. (де укладено меморіал про непричетність руського католицького духовенства до Барської конфедерації та Гайдамаччини)²⁵. За часткової підтримки Апостольського престолу, кир Атанасій опонував тенденціям до латинізації слов'янсько-візантійського обряду та релігійним конверсіям його вірних і духовенства. 5 квітня 1762 р., разом з іншими представниками вищого духовенства Унійної церкви (“*Roxolana Ecclesia*”), він підписав петицію до Папської курії з вимогою заборонити переходи “з руського обряду на латинський”²⁶. Публічним виявом інтегральної єдності зі Святішим Отцем було проголошення ним у Перемишльській єпархії в 1770 р. Ювілейного року²⁷.

З-поміж ініціатив Атанасія (Шептицького), спрямованих на внутрішню консолідацію й модернізацію Перемишльської єпархії, на особливу увагу заслуговують собори (конгрегації) духовенства та генеральні й деканські візитації. Шептицький скликав щонайменше шість єпархіальних соборів (“*kongregacje diecezjalne*”) у 1762, 1764, 1765, 1773, 1774 і 1777 рр., які переважно відбувалися у Валяві. Окрім вироблення локальної програми реформування владичтва, на цих зібраннях кожного з деканів екзаменували й сповідали. У свою чергу, духовенство представляло владіці свої скарги (“*deziderati*”) і статистичні відомості про підлеглих священників і мирян. Наприклад, собор 1764 р. ухвалив важливі рішення в справі катехизації дітей, запровадження інституту деканатських інструкторів для клиру, уніфікації богослужбових практик, способу уділення Святих Тайн, матриманіальних практик, будови

парафіяльних шкіл і належної підготовки вчителів для навчання “руського письма”. Натомість конституції собору 1765 р. наголошували на дисциплінуванні душпастирів, їхньому духовному зрості, контролі за використанням церковних ґрунтів і виховання священничих синів як потенційних кандидатів до духовно-сану²⁸. Під час архиєрейського служіння Атанасія (Шептицького) було проведено, за неповними підрахунками, сім генеральних візитацій (у 1762, 1764–1765, 1769, 1771, 1773, 1774–1775, 1776–1777 рр.), що охопили сотні українських церков у більш як двох третинах деканатів Перемишльської єпархії²⁹. Окрім того, за дорученням владики відбулися канонічні візитації жіночих монастирів у Смільниці (1764 р.) та Розгірчі (1769 р.)³⁰.

Іншим напрямком діяльності Шептицького було підтримка українського духовенства. Так, навесні 1763 р. та у вересні 1765 р. він звернувся до Римської курії з проханням про диспенси від бігамії для деяких священників своєї єпархії³¹. У лютому 1773 р., березні 1774 р. і вересні 1776 р. владику знову домагався у папи римського Пія VI (1775–1799) диспенз для греко-католицьких овдовілих клириків, які бажали одружитися вдруге. У разі позитивного рішення, такі душпастирі уникали звинувачень у бігамії й могли легітимно претендувати на парафіяльні уряди в Перемишльській єпархії й отримання презент у своїх коляторів³². У 1763 р. кир Атанасій апробував фундацію коляторки Софії Римовської (10000 золотих) на утримання трьох священників при греко-католицькій церкві в Хлопичах, а 1766 р. благословив ініціативу князя Августа Александра Чарторийського з реорганізації парафіяльної мережі в Ярославі (тоді засновано колегіату з шести пресвітерів). Невдачею завершилася спроба Атанасія (Шептицького) відкрити в Перемишльській єпархії семінарію, попри те, що українець-міщанин Ілля Вапинський виділив для утримання шести клириків у такому навчальному закладі в Ярославі 62000 золотих³³. Тому владику змушений був підтримувати діяльність Папської колегії оо. театинців у Львові, де було зарезервовано шість місць (згідно з фундацією Юрія (Винницького, 1700–1713)) для клириків з Перемишльської єпархії³⁴. Незважаючи на прохання клиру, Шептицький виступив проти відновлення (реорганізації) єпархіальних крилосів (капітул) при катедральних соборах³⁵.

Після першого поділу Речі Посполитої і приєднання Галичини до Австрійської монархії 1772 р., головною метою політики Атанасія (Шептицького) була адаптація організаційних структур Перемишльської єпархії до нових релігійних, соціальних і культурних реалій політики терезіанізму. Одним з її виявів була заборона Львівського губерніального уряду від лютого 1774 р. підтримувати контакти з Варшавською нунціатурою. Так само не можна було апелювати до нунціатури в судових справах, а з початку 1778 р. перемишльський владику втратив можливість безпосереднього зв'язку з Римською курією³⁶. До 1777 р. на вимогу Відня Перемишльська консисторія збирала докладні статистичні відомості для розмежування єпархії із сусідніми греко-католицькими владицтвами та реорганізації церковного адміністративно-територіального устрою. Однак Марія Терезія призупинила реалізацію цих планів, з огляду на можливі зовнішньополітичні ускладнення³⁷. У 1775 р. представники духовенства Перемишльської єпархії надіслали Римській курії обширну протестацію, в якій звинувачували Атанасія (Шептицького) у численних зловживаннях – незаконному привласненні значних грошових сум, купівлі за церковні кошти обширних земельних посілостей (зокрема в Брухналі), участі в лихварських операціях, обтяженні парафіяльних священників завищеними квотами катедратика та іншими щорічними податками, розтраті спадку свого попередника Онуфрія (Шумлянського), що в т. ч. призначався на відкриття єпархіальної семінарії, симонійному стягненні грошових сум з клириків за реїські свячення тощо³⁸.

З культурно-освітніх ініціатив Атанасія (Шептицького) варто виокремити його спроби відкриття єпархіальної семінарії й побудови нового катедрального собору в Перемишлі та підтримка братського руху на території єпархії. Незважаючи на те, що австрійський губерніальний уряд у Львові заборонив засновувати нові релігійні об'єднання мирян (1775 р.), владику апробував діяльність конфрастерній у Берегах (1773 р.), Комарному (1775 р.), а також затвердив статuti братств у Дрогомишлі (1775 р.), Лішні, острові, Перекопаній (всі – у 1775 р.), Майдані Сенявському (1773 р.). Ще раніше кир Атанасій врегулював правовий статус таких релігійних об'єднань вірних у В'язовиці (1763 р.), Радаві (1768 р.) і Передборі (1772 р.)³⁹. З нагоди візитації катедрального храму Св. Йоана Хрестителя в 1767 р. владику подарував соборові численні мощі (частинці з дерева св. хреста Ісуса Христа, частинці костей св. Василія Великого, св. Атанасія, св. Андрія Апостола і св. Тадея Апостола)⁴⁰. Обстеження Перемишльської катедрі засвідчило її аварійний стан⁴¹, тому Шептицький почав збирати кошти на побудову нового сакрального будинку. Для цього владику оголосив між парафіяльним духовенством грошову збірку на спорудження собору, й протягом 1776–1777 рр. було акумульовано 70 000 польських золотих та згромаджено необхідний будівельний матеріал. Однак цей масштабний проект Атанасієві (Шептицькому) вдалося реалізувати лише почасти; у 1777 р. поряд з катедрою, на вул. Владиче

збудовано нову кам'яну дзвіницю вартістю 62 000 польських золотих⁴², а також розпочато підготовчі роботи до знесення старого храму Св. Йоана Хрестителя. У зв'язку з цим Шептицький наказав перемалювати портрети перемишльських владик XV–XVIII ст., які відомий художник, греко-католицький священник о. Миколай Терейнський з Перекопаного оздобив унікальними польськомовними епітафіями (бл. 1776–1778)⁴³.

Згідно із записами в “Protocollon actorum curiae episcopalis”, Атанасій (Шептицький) помер 9 червня 1779 р. о 8-мій годині вечора у владичій резиденції в Страшевичах⁴⁴. Похований у гробівці під головним вівтарем конкattedри Різдва Богородиці в Самборі. Своїм тестаментом заповів 7554 флоренів на ремонт будинків у столових маєтках єпархії (за цю суму греко-католицьке духовенство кільканадцять років провадило з австрійською адміністрацією судовий процес)⁴⁵. Після смерті Атанасія (Шептицького), у 1779–1780 рр. укладено докладний реєстр (“Massa Szeptyckiana”) рухомого і нерухомого майна владики (літургійних шат, особистих речей, одягу, приватної бібліотеки, фінансовий звіт про економічний стан Валявського і Вилюнського фільварків)⁴⁶.

У музейній збірці Перемишльсько-Варшавської греко-католицької архієпархії зберігається вісім антимінсів Атанасія (Шептицького) двох іконографічних типів-мідьєритів⁴⁷. Ще декілька антимінсів з 1777 р. західноєвропейського типу іконографії відклалося у львівських збірках⁴⁸. У Музеї Перемишльської землі експонується один портрет Шептицького⁴⁹, ще три його портрети – роботи о. Панасінського з Холма, у Святоюрській митрополічій палаті та в єпископських палатах у Перемишлі із написом “Athanasius Szeptycki. Stem. Szept. 1762–1779”, що побутували в міжвоєнний період, найімовірніше, не збереглися⁵⁰. У Національному музеї ім. Митрополита Андрея Шептицького у Львові нещодавно виявлено архиєрейський саккос кир Атанасія, датований 1763 р.⁵¹ У зв'язку зі сходженням Атанасія (Шептицького) на Святоїоанівську катедру в Перемишлі ченцями Шаргородського василіанського монастиря на Поділлі було укладено панегірик, виданий 1763 р. Почаївською друкарнею⁵². Цьому єпископові також присвячена передмова до трактату із загального церковного права (“Positiones ex universa Jurisprudencia ecclesiastica”), автором якої є Іван Хлибкевич з Перемишля⁵³.

Примітки:

¹ Блажейовський Д. Єрархія Київської Церкви (861–1996). – Львів, 1996. – С. 274; *Blažejovskyj D. Byzantine Kyivan Rite Students in Pontifical Colleges, and in Seminaries, Universities and Institutes of Central and Western Europe (1576–1983)*. – Romae, 1984. – С. 122.

² Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України, Відділ рідкісної книги (далі – ЛННБ). – Ст-82116. – С. 1-61.

³ “Postmodum vero ad monasterium Unioviense, circa an. 1740 transiit” (*Litterae basilianorum in terris Ucrainae et Bielarussiae* / Ed. A. G. Welykyj. – Romae 1979. – Vol. 2: 1731–1760. – P. 210 (док. № 293)).

⁴ Національний музей ім. Митрополита Андрея Шептицького у Львові, Відділ рукописної та стародрукованої книги, Ркл-79, арк. 550.

⁵ Лист Чарковського до кардиналів Конгрегації поширення віри від 15 листопада 1745 р. опубл. у: *Litterae basilianorum...* – Vol. 2. – P. 111–112 (док. № 268); *Monumenta Ucrainae historica / Collegit A. Šeptyckij*. – Romae, 1968. – Vol. 6 (1729–1773). – P. 184 (док. № 126); *Supplicationes Ecclesiae Unitae Ucrainae et Bielorussiae* / Ed. A. G. Welykyj. – Romae, 1965. – Vol. 3: 1741–1769. – P. 37 (док. № 928). Див. також: *Blažejovskyj D. Ukrainian and Bielorussian Students in the Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide (1627-1846) // Analecta Ordinis Sancti Basilii Magni*. – Romae, 1974. – Vol. 9. – Nr 1-4. – P. 213.

⁶ *Acta S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielorussiae spectantia* / Ed. A. G. Welykyj. – Romae, 1955. – Vol. 4: 1740–1769. – P. 43 (док. № 1189).

⁷ Збереглася заява Атанасія Шептицького (“Atanasio Szepticki, Alunno del Ven. Collegio Urbano de Propaganda Fide, Diacono di Rito Greco della Diocesi di Leopoli”) до Конгрегації поширення віри з проханням про уділення йому єрейських свячень: *Supplicationes...* – Vol. 3. – P. 63–64 (док. № 945). Див. також: *Acta S. C. de Propaganda Fide...* – Vol. 4. – P. 54 (док. № 1197); *Monumenta Ucrainae historica*. – Vol. 6. – P. 203 (док. № 138); *Blažejovskyj D. Ukrainian and Bielorussian Students...* – P. 213; *Pelesz J. Geschichte der Union der ruthenischen Kirche mit Rom von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart*. – Wien, 1880. – Bd. 2. – S. 682.

⁸ *Acta S. C. de Propaganda Fide...* – Vol. 4. – P. 43 (док. № 1189). Див. коментар: *Śliwa T. Przemyska diecezja greckokatolicka w XVIII w. (do 1772 r.) // Polska-Ukraina: 1000 lat sąsiedztwa*. – Przemysł, 1996. – T. 3. – S. 82–83.

⁹ *Litterae S. Congregationis de Propaganda Fide Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarussiae spectantes* / Ed. A. G. Welykyj. – Romae, 1957. – Vol. 4: 1730–1758. – P. 207 (док. № 1790). Наприкінці липня 1748 р. василіани вже прохали римських кардиналів прийняти до Урбанської колегії на вакантне місце, що звільнилося “після відходу”

Атанасія Шептицького, іншого студента-монаха: Acta S. C. de Propaganda Fide... – Vol. 4. – P. 55–56 (док. № 1200); Monumenta Ucrainae historica. – Vol. 6. – P. 208 (док. № 143).

¹⁰ Monumenta Ucrainae historica. – Vol. 6. – P. 240 (док. № 160).

¹¹ Litterae basilianorum... – Vol. 2. – P. 206 (док. № 291).

¹² Ibid. – P. 206–207, 209–210 (док. № 291, 293).

¹³ Ibid. – P. 211–212 (док. № 294).

¹⁴ Добрянській А. Історія єпископовъ трехъ соединенныхъ епархій, Перемышльскою, Самборскою и Саноцкою, отъ найдавнішнихъ временъ до 1794 г. – Львовъ, 1893. – Ч. 3. – С. 40, 46; *Nabywaniec S. Unicy biskupi przemyscy w latach 1610–1991.* – Rzeszów, 1995. – S. 44.

¹⁵ Litterae basilianorum... – Vol. 2. – P. 317–318, 335–343 (док. № 362, 369).

¹⁶ Acta S. C. de Propaganda Fide... – Vol. 4. – P. 163–164, 170–174 (док. № 1288, 1292); Vol. 5. – P. 10 (док. № 1318); Monumenta Ucrainae historica. – Vol. 6. – P. 264 (док. № 174).

¹⁷ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie. – Archiwum Radziwiłłów. – Dział V. – Sygn. 15746. – S. 1, 3.

¹⁸ Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Grecko-Katolickiego (далі – APP, ABGK). – Sygn. 240; *Krochmal A. Akta wyznaniowe w zasobie Archiwum Państwowego w Przemyślu.* – Przemyśl, 1993. – S. 39.

¹⁹ Блажейовський Д. Ієрархія Київської Церкви... – С. 274; Добрянській А. Історія єпископовъ... – Ч. 3. – С. 40, 46; *Nabywaniec S. Diecezja przemyska...* – S. 63–64.

²⁰ Monumenta Ucrainae historica. – Vol. 6. – P. 293 (док. № 186).

²¹ Illustrissimo Excellentissimo et Reverendissimo Domino Athanasio Szeptycki, Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopo Premisliensi, Samboriensi et Sanocensi, Optimarum artium Propagatori Patrono ac Defensori Amplissimo Solemnis Applausus In honorifico Pontificae Cathedrae ingressu Per Theses Theologicas in Disputatione Publica suo munificentissimo nomini consecratus delatus, a devinctissimis theologis scholarum praemisliensium Domus Professorum et Collegii Societatis Jesu Anno 1763 (ЛННБ. – Ст-95271. – без пар.).

²² Śliwa T. Przemyska diecezja greckokatolicka... – S. 84.

²³ APP. – ABGK. – Sygn. 139; *Kolbuk W. Granice i sieć parafialna greckokatolickiej diecezji przemyskiej na przełomie XVIII i XIX w. // Polska-Ukraina: 1000 lat sąsiedztwa.* – Przemyśl, 1996. – Т. 3. – С. 102. Коментарі: *Великий А. Г.* 3 літопису християнської України: Церковно-історичні радіолекції з Ватикану / 2-ге вид. – Рим, 1975. – Т. 7. – С. 26–27; *Bieńkowski L. Organizacja Kościoła wschodniego w Polsce // Kościół w Polsce. Studia nad historią Kościoła katolickiego w Polsce / Pod red. J. Kłoczowskiego.* – Kraków, 1969. – Т. 2: Wieki XVI–XVIII. – S. 863; *Nabywaniec S. Diecezja przemyska greckokatolicka w latach 1772–1795 // Premislia Christiana.* – Przemyśl, 1992–1993. – Т. 5. – С. 31–32, 34, 96–97, 106, 226–228; *Pelesz J. Geschichte der Union...* – Bd. 2. – S. 609. Реляцію цитує: *Добрянській А. Історія єпископовъ...* – Ч. 3. – С. 50–53.

²⁴ *Kolbuk W. Granice i sieć parafialna...* – S. 110; *Nabywaniec S. Diecezja przemyska...* – S. 32–34.

²⁵ *Добрянській А. Історія єпископовъ...* – Ч. 3. – С. 41, 43, 47, 49; *Harasiewicz M. Annales Ecclesiae Ruthenae, gratiam et communionem cum s. Sede Romana habentis, ritumque Graeco-Slavicum observantis, cum singulari respectu ad dioeceses ruthenas Leopoliensem, Premisliensem et Chelmensem.* – Leopoli, 1862. – P. 435–437, 498–499; *Nabywaniec S. Unicy biskupi przemyscy...* – S. 45.

²⁶ *Epistolae Feliciani Philippi Wolodkovycz, metropolitae kioviensis catholici (1762-1778) / Ed. A. G. Welykyj.* – Romae, 1967. – Pars 1. – P. 71–74 (док. № 33).

²⁷ *Добрянській А. Історія єпископовъ...* – Ч. 3. – С. 44; *Śliwa T. Przemyska diecezja greckokatolicka...* – S. 83.

²⁸ *Блаженний Григорій Лакота, перемиський єпископ-помічник.* Зібрані історичні праці / Вступ М. Мельник; Зібрав й до друку підготував В. Пилипович. – Перемишль, 2003. – С. 125–126; *Григорій Лакота.* Три синоди перемиські й єпархіяльні постанови валявські в 17–19 ст. – Перемишль, 1939. – С. 57–78; *Nabywaniec S. Diecezja przemyska...* – S. 63, 69–72.

²⁹ Зокрема, візитації охопили Бірчанський, Височанський, Городоцький, Добромільський, Дрогобицький, Дуклянський, Комарнянський, Короснянський, Лежайський, Ліський, Любачівський, Мостиський, Мушинський, Нижанковицький, Олещицький, Перемишльський, Потелицький, Самбірський, Старосамбірський, Тарногородський, Яворівський та Ярославський деканати (APP, ABGK. – Sygn. 16, 17, 20–22, 24, 25, 29–31, 34, 40–44, 47, 52, 54, 56; Центральний державний історичний архів України, м. Львів. – Ф. 159. – Оп. 9. – Спр. 1784. – Арк. 7–7 зв.; *Тимошенко Л.* Візитаційні описи дрогибицьких церков 1764 року // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – 2000. – Вип. 4. – С. 398–412; *Bodzioch-Kaznowska B. Parafie unickie w miastach dekanatu Mościckiego w latach 1769–1783 // Дрогобицький краєзнавчий збірник.* – 2005. – Вип. 9. – С. 531–547; *Tejze.* Unickie parafie patronatu królewskiego w dekanacie gródeckim w świetle wizytacji z lat 1764–1765 // *Nasza Przyszłość.* – 2000. – Т. 93. – С. 49–81; *Tejze.* Cerkwie w Drohobyczu w latach 60-tych XVIII wieku // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – 2000. – Вип. 4. – С. 413–418; *Kaznowski M.* Beneficja ziemskie parochii unickiego dekanatu wysoczańського w latach 1743–1777 // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – 2000. – Вип. 4. – С. 389–397; *Tenże.* Beneficja unickiego dekanatu dukielskiego oraz ich

użytkownicy w latach 1761–1780 // *Nasza Przeszłość*. – 2003. – Т. 100. – S. 257–327; *Tenże*. Wybrane problemy obsady unickich beneficjów parochialnych w XVIII wieku na przykładzie duchowieństwa dekanatu bieckiego eparchii przemyskiej // *Studia z dziejów i tradycji metropolii kijowskiej XII–XIX wieku* / Red. A. Gil. – Lublin, 2009. – S. 81–103; *Kolbuk W.* Kościoły Wschodnie w Rzeczypospolitej około 1772 roku: Struktury administracyjne. – Lublin, 1998. – S. 18, 19, 240–271; *Krochmal A.* Akta wyznaniowe... – S. 45–47; *Nabywaniec S.* Diecezja przemyska... – S. 72–74; *Zawaleń E.* Osiemnastowieczne wizytacje parafii w diecezji przemyskiej. Dekanat Niżankowice // *Zachodnioukraińska sztuka cerkiewna*. – Łańcut, 2004. – Cz. 2: Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej, Łańcut–Kotań, 17–18 kwietnia 2004 roku. – S. 466–473).

³⁰ *Добрянській А.* Історія єпископовь... – Ч. 3. – С. 41, 43.

³¹ *Litterae S. Congregationis de Propaganda Fide*... – Vol. 5: 1758–1777. – Romae, 1957. – P. 68, 107 (док. № 2121, 2193).

³² *Audientiae Sanctissimi de rebus Ucrainae et Bielarusiae (1650–1850)* / Ed. A. G. *Welykyj*. – Vol. 1 (1658–1779). – Romae, 1963. – P. 163, 180, 210.

³³ *Добрянській А.* Історія єпископовь... – Ч. 3. – С. 41–42, 46–49.

³⁴ *Vlažejowskyj D.* Ukrainian and Armenian Pontifical Seminaries of Lviv (1665–1784). – Romae, 1975. – P. 229, 232.

³⁵ *Добрянській А.* Історія єпископовь... – Ч. 3. – С. 44, 53–54; *Nabywaniec S.* Diecezja przemyska... – S. 87–88.

³⁶ *Nabywaniec S.* Diecezja przemyska... – S. 46–47.

³⁷ *Nabywaniec S.* Recepcja reform kościelnych cesarza Józefa II w grekokatolickiej diecezji przemyskiej // *Polska-Ukraina: 1000 lat sąsiedztwa*. – Przemyśl, 1996. – Т. 3. – S. 115.

³⁸ *Monumenta Ucrainae historica*. – Romae, 1969. – Vol. 7 (1774–1807). – P. 87–90 (док. № 34).

³⁹ *Lorens B.* Bractwa cerkiewne w eparchii przemyskiej w XVII i XVIII wieku. – Rzeszów, 2005. – S. 66, 71, 86, 77, 110–111, 113.

⁴⁰ *Григорій Лакота.* Зібрані історичні праці. – С. 38.

⁴¹ APP, ABGK. – Sygn. 14.

⁴² *Григорій Лакота.* Зібрані історичні праці. – С. 63–64; *Добрянській А.* Історія єпископовь... – Ч. 3. – С. 44; *Nabywaniec S.* Diecezja przemyska... – S. 39.

⁴³ Брама святого Івана: Перемишська барокова епітафія / Супр. статті й упор. В. і Д. *Пилиповичів*. – Перемишль, 2005. – С. 7–16.

⁴⁴ APP, ABGK. – Sygn. suppl. 23. – S. 271. Дослідники зазвичай помилково подають іншу дату смерті владика – 7 або 8 червня: *Добрянській А.* Історія єпископовь... – Ч. 3. – С. 45, 54 (нотатка Миколая Підковича, холмського офіціала, з 8 червня 1779 р.); *Narasiewicz M.* *Annales Ecclesiae Ruthenae*... – P. 552; *Pelesz J.* *Geschichte der Union*... – Bd. 2. – S. 682 (7 червня 1779 р.).

⁴⁵ *Nabywaniec S.* Diecezja przemyska... – S. 64.

⁴⁶ APP, ABGK. – Sygn. 152; *Krochmal A.* Akta wyznaniowe... – S. 59.

⁴⁷ *Gietza J.* Antyminy władków przemyskich w Muzeum grekokatolickiej archieparchii przemysko-warszawskiej // *Бюлетень Львівського філіалу Національного науково-дослідного реставраційного центру України*. – Львів, 2007. – № 9. – С. 81.

⁴⁸ *Шитковський І.* Рід і герб Шептицьких // *Богословія*. – 1935. – Т. 13. – № 1–4. – С. 155–156.

⁴⁹ Репродукований у: *Григорій Лакота.* Три синоди перемишські й єпархіяльні постанови валявські... (між с. 64 і 65); *Пилипович В.* Культурна територія: Статті і матеріали до інтелектуальної історії Надсяння. – Перемишль, 2011. – С. 117.

⁵⁰ *Добрянській А.* Історія єпископовь... – Ч. 3. – С. 45, 54; *Шитковський І.* Рід і герб Шептицьких... – С. 159–160.

⁵¹ Світлину саккоса Атанасія (Шептицького) поміщено у: *Гелитович М.* Давньоукраїнське мистецтво // *Артклас*. – 2005. – № 4. – С. 90–93.

⁵² *Via per omnem Campum Honorum summorum Virtutum ac Meritorum protrita, nec non religionis orthodoxae et libertatis ecclesiasticae vigilantissimis Pastoribus Szeptyccianis ampliata, in ipso infulati honoris ascensu Illustrissimo, Excellentissimo et Reverendissimo Domino Domino Athanasio in Szeptyce Szeptycki, Dei et Apostolicae Sedis Gratia Episcopo Premisliensi, Samboriensi et Sanocensi, ex intima cordis propensione erga Mecaenatem suum Amplissimum a Monasterio Szarogradensi Or. S. B. M. officiosa Panegyri aperta*. – Pozzajoviae, 1763 (ЛННБ. – Ст-82116. – С. 1–61). На стародрук першим звернув увагу: *Добрянській А.* Історія єпископовь... – Ч. 3. – С. 45. Регестовий опис: *Запаско Я., Ісаєвич Я.* Пам'ятки книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих на Україні. – Львів, 1984. – Т. 2. – Ч. 1: 1701–1764. – С. 126 (№ 2318).

⁵³ *Positiones ex universa Jurisprudencia ecclesiastica, quas finito hoc studio sub Illustrissimis Auspiciis Reverendissimi Domini Domini Athanasii Szeptycki, Ecclesiarum Premisliensis, Samboriensis et Sanocensis Episcopi, Optimarum artium Defensoris, Patroni et Propagatoris Amplissimi, in publica disputatione propugnandas Suscepit praenobilis Dominus Joannes Chlibkiewicz, premisliensis auditorio juridico die 18 julii 1776*. – Leopoli, 1776 (ЛННБ. – Ст-31280. – (без пагінації). Регестовий опис у: *Запаско Я., Ісаєвич Я.* Пам'ятки книжкового мистецтва... – Т. 2. – Ч. 2: 1765–1800. – С. 35 (№ 2845).

* * *

Igor Skochylas (Lviv): Athanasius (Sheptytskyi, 1723–1779), kanivskyi archimandryt i peremyslytskyi uniiyskyi epyskop

У статті розглядається генеалогія та пастирсько-адміністративна діяльність канівського архимандрита і перемишльського єпископа Атанасія Шептицького.

Ключові слова: Шептицький, українське духовенство, Перемишльська єпархія.

* * *

Ihor Skochylyas (Lviv): Athanasius (Sheptytskyi, 1723–1779), the archimandrite of Kaniv and the bishop of Peremyshl

The article concerns the genealogy, pastoral and administrative activity of Athanasius Sheptytskyi, the archimandrite of Kaniv and the bishop of Peremyshl.

Key words: Sheptytskyi, Ukrainian clergy, Peremyshl eparkhy.